

NAWAŁNOŚĆ (281) *sb f*

nawałność (264), **nawałność** (17); *nawałność OpecŻyw* (2), *BartBydgc* (1); *nawałność* : *nawałność Mymer*¹ (1:2), *RejPs* (4:9), *HistAl* (24:1), *KrowObr* (1:1), *Leop* (6:1).

ną- (185), *na-* (53); *na-* *BielSpr*, *SkarŻyw* (3), *ReszPrz* (2), *GórnRozm*, *Phil*, *też RejPs* (10), *HistAl*; *ną-* : *na-* *Leop* (5:2), *BibRadz* (3:6), *BielKron* (12:2), *Mqcz* (9:12), *HistRzym* (3:1), *RejPos* (26:1), *SkarJedn* (5:2), *NiemObr* (1:2), *ReszList* (1:3), *SarnStat* (2:1), *PowodPr* (2:2); *-wał-* (245), *-wał-* (12); *-wał-* *NiemObr* (3); *-wał-* : *-wał-* *BibRadz* (8:1), *BielKron* (13:1), *Mqcz* (19:2), *HistRzym* (2:3), *RejZwierc* (3:1), *SkarKaz* (2:1); *o jasne*.

sg N nawałność (50). ♦ *G nawałności* (20). ♦ *D nawałności* (6). ♦ *A nawałność* (17). ♦ *I nawałnością* (30). ♦ *L nawałności* (7). ♦ *pl N nawałności* (44). ♦ *G nawałności* (18). ♦ *D nawałnościami* (5) [*w tym zapis*: *-ą* (1)], *nawałnościom* (2); *-ām* *BielKron*, *NiemObr* (2), *SzarzRyt*; *-om* *PudlFr*; *-ām* : *-om* *SkarJedn* (1:1). ♦ *A nawałności* (34). ♦ *I nawałnościami* (12). ♦ *L nawałnościami* (15); *-äch* (11) *RejPos* (9), *RejZwierc*, *BudBib*, *-ach* *LubPs* (2), *-(a)ch* (2). ♦ *G sg a. pl nawałności* (21).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. *Wielka fala, zwykle morska; flucius Vulg, PolAnt, Mqcz, Cn; aestus (maris), mare turbidum Mqcz, Cn; fervor a. procella maris, tempestas Cn* (40) : *RejPs* 69v; *Zathym* powstał wicher wielki/ á nawałności obiiály fię o łódź *BibRadz Mar* 4/37; *BielKron* 293v; *Mqcz* 235c, 367d, 469b; áż iedná wietfza nawałność przypadłzy/ podięłá okręt ná fie/ y rozerwála ij/ ták że iedná defká z drugá niezofłála *HistRzym* 11v, 11v [3 r.], 16v; A oto wyelkie wzrufzenie stáło fie ielt ná morzu/ thák iż oná łódká byłá okrywáná nawałnościami. *RejPos* 48v; *BudBib Sap* 14/1, 3; *Strum* H4; *KochPs* 40; Y wiatry vcícháią/ y morze gniewliwé Stánowi nawałności fwoie popędliwé. *KochEpit* A2; *KochPam* 85, 87.

nawałność czego (10): *RejPs* 63v; *nawałność rzeki* v *myáltá fwyętego/ Nye czynyąc nic ífkody żadney/ wefela wyętfłęgo/ Przydawa byftrofcyą fwoyą LubPs* M3v, X6, gg6v; *Leop Ps* 64/8, 106/25, 29; *BibRadz Is* 17/12; [będzie] w ludzyech vcílnienie wyelkye/ prze rofpácż á prze wzbudzenie fzumu morfkiego y nawałności iego *RejPos* 4v, 331.

W porównaniach (4): *LubPs* A4; *Otom ią Tyrze przeciw tobie/ a przywiode ná cię wiele narodow/ iáko fię podnoí morze nawałnościami fwemi. BibRadz Ez* 26/3, *Is* 17/12; *BudBib Eccli* 29/22[24].

W charakterystycznych połączeniach: *bystra nawałność, popędliwa, sroga* (2), *straszna, szalona, wielka* (5), *wodna, wściekła; nawałności rzek(i)* (2), *wod* (2); *szkody nawałności, szum(y)* (2); *miotac nawałności, podnieść (podnosić)* (2), *stanowić, uspokoić, wzbudzić; podnosić się nawałnościami, potrwożyć; nawałność koi się, przypada*.

Wyrażenie: »nawałność morska« = *fluetus maris PolAnt* [szyk 2:2] (4): *Pánie Boże [...]* íam możnie rofkázuiefz y morfkyey nawałności *LubPs* T5v, A4; *BielKron* 9; *BudBib Eccli* 29/22[24].

Szeregi: »szum i nawałności« = *sonitus et fluctus Vulg* (2): *WujNT Luc* 21/25; [Wody morskie] ízumem y nawałnościami ták bárzo ludzie potrwożą/ iż od tego íchnąc będą/ czegoś íefzcze gorfzego czekáiąc *SkarKaz* 5a.

»nawałności, (a) wełny« [szyk 1:1] (2): *Mitescunt fluctus, Vftáwáyá á koyá fie wełny á nawałności wodne. Mqcz* 224d, 302d.

»wiatr(y) i nawałności« (3): mielij wiatr przeciwny łobie ij nawałności wielkie/ tako ijj łodzią ponarzala łie *OpecŻyw* 54; *Mącz* 5b; *RejPos* 331.

2. *Burza, niepogoda, ulewny deszcz, silny wiatr; tempestas Mymer¹, BartBydg, HistAl, Mącz, Modrz, Calag, Vulg, Cn; procella Mymer¹, Vulg, PolAnt, Mącz, Cn; fretum Mącz, Cn; fluctuatio, fluetus PolAnt; intemperantia a. intemperies a. intempestas a. malitia a. perturbatio coeli, turbidum tempus Cn* (159) : *Mymer¹* 4v, 36; *Tempestas, nyepogoda, nawałnosc BartBydg* 156; *FalZioł* IV 31c, 52a; *WróbŻołt* 10/7; *HistAl* I7v; Ogyeń vprzedezi twarz yego [Boga] w okrąg nawałności. *LubPs* N3, V3, Y5; A gdy łie [wiatry] tám s tym ogniem/ co tám iełt podkaią/ Wnet łrogie nawałności s łobą vdzyłaią *RejWiz* 149v, 169v; *BibRadz* 4.Esdr 9/16; *BielKron* 467v; *KwiatKsiąż* I4; *Mącz* 299c, 324a, 402a, 492d; *LeovPrzep* a3v; *GórnDworz* Ff4v; *RejPos* 270v, 338; *BudBib* 4.Esdr 9/16; *Calag* 528a; Groźnieyły morzá/ y włzech nawałności Bóg zwyłokości. *KochPs* 141; *KochPhaen* 23; bo okrętowi/ łudzy/ kiedy ná Morżu nawałności nie máłz/ iedni śpią/ drudzy graią/ łzáleią/ y niedbale we włyłtkiem poczynaią łobie *GórnRozm* Kv; *Phil* F3; *OrzJan* 68; *LatHar* 152; *WujNT przedm* 34, *Act* 27/18; *WysKaz* 12; O Krętu nawałnością od Boga łpułzczoną tonącego/ oni Zeglarze w Proroctwie Ionáłowym dwiemá rzeczami rátowáli *PowodPr* 54; *PudłDydo* Bv, B2v.

nawałność czego (3): A on [Chrystus] ocuciłwłzyię/ zgromił wiatr i nawałność wody *MurzNT Luc* 8/24; *Mącz* 136d; *ZawJeft* 19.

W połączeniach szeregowych (3): *KrowObr* 67v; *RejPos* 130v; iułz dżdże, iułz y łzумы, Nawałności włtawály, chcąc żagle zurywać *CiekPotr* 63.

W porównaniach (6): *RejPs* 71v; [człowiek] który łię w nim [w zakonie] obłudnie łpráwuie/ iełt iako okręt w nawałności. *BibRadz Eccli* 33/2, *Dan* 11/10; [Longobatradowie] iákoby morłka nawałność z łtráchem ludzkim łzli/ miałta zamki pobieraiąc *BielKron* 338v; *RejPos* 312v [2 r.].

W charakterystycznych połączeniach: bliska nawałność, od Boga spuszczone, gwałtowna, mglista, niepogodna, sroga (2), szkodliwa, szumiejąca, wielka (10); nawałność Morza Czerwonego, wody (2); czas nawałności (2), wiatry, wstanie; chronić się od nawałności (3), zginąć; nawałności budzić, oddalać, odpychać, udziałać, uśmierzać (2), wzbudzić (2), wzburzać (2); by(wa)ć w nawałnościach (2), podnosić (podnieść) się (2); nawałność (po)wstaje (8).

Wyrażenia: »nawałność morska« = *tempestas Mącz, Modrz; aestus maris Mącz* [szyk 14:4] (18): Káłtor y Polux [...] gonili Parifá/ ále prze nawałność morłką rozbiegli łie rozno ná łtrony *BielKron* 56, 27, 171, 338v; *Mącz* 5b, 269a; Thák iáko ono od Páwłá był Pan zełłá ná morze Anyoła łwoiego gdy był w wielkich nawałnościach morłkich *RejPos* [236], 5v, 286, 331v; *ModrzBaz* 102v, 107; *SkarŻyw* 131; *WerGość* 226; *OrzJan* 69; *LatHar* 611; *KlonFlis* Cv; Czekay máło áż miną morłkie nawałności. *PudłDydo* B2v.

»nawałność wietrzna, powietrzna« (2:1): *FalZioł* IV 34a; *RejPs* 71v; Niebo też iuż mułi odmienić zwyczáie łwoie/ iuż dždze/ grády/ chmury/ mgły/ burzki/ y ine nawałności powiethrznne vłpokoione być mułzą *RejAp* [175].

Szeregi: »grad i nawałność« (1): A ták Moizelz wyciągnął rękę w niebo ku Pánu Bogu modłąc łie/ przełłá grad y nawałność. *BielKron* 29v.

»wiatr(y) i (a) nawałność(-ci)« = *ventus, fluctuatio PolAnt; ventus et procella, ventus et tempestas* *Mqcz* (7): *MurzNT Luc* 8/24; *Ruant venti licet et saeviant procellae*, Niechay dmą wiątry y nawałności ynłze yako chcą. *Mqcz* 361c, 378b; *RejPos* 312v; *SkarŻyw* 597; *WerGość* 226; Pohámuy moię popędliwości/ któryś všmierzał wiątry y morłkie nawałności. *LatHar* 611.

Przen (86) :

nawałność czyja (1): A toć ieft zaiłte ludzi prawdziwie rządzić/ myślám ich rofkázowác/ fercá głáfkác/ á wály nawałności [*fluctus perturbationum*] ich fkromić y cífzyć. *ModrzBaz* 19v.

Szereg:»wiatry i nawałności« (1): [*pijany*] kiedy w łobie zbytnim pićim wzbudzi one wiątry/ y one fzkodliwe nawałności [...] iuż tám nie lza iedno on wewnętrzny gnoy/ ládá ktorą ftroną corychley wyrzucić muśi *WerGość* 227.

a) *Niebezpieczeństwo, zagrożenie, przeciwności losu* [*w niektórych użyciach podstawą przenośni może być znacz. 1.*] (84) : *TarDuch* A6, A6v; *RejPs* 81v, 100, 101, 111v, 160v; *KromRozm III* Nv; Zánorzyły myę tak ná wśłem wyelkye nawałności/ A ze wśłád myę otoczyły nyeznośne trudności. *LubPs* P6v, *ktv*, H3v, M3v *marg*, O3v, X4v; *KrowObr* 84; *BibRadz Ion* 2/4; Morzem tho iuż wiemy iż piśmo zowie ten mární á burzliwy á z dziwnemi nawałnościami nędzny śwíát. *RejAp* 105v, 74, 129; *RejZwierc* 127; Wśzytcy fie wieziemy iáko w iedney łodzi Rzeczypośpolitey: słuźna rzecz/ ábychmy iey łpolnemi siłami przeciw kázdey nawałności bronili. *ModrzBaz* 125v; *SkarJedn* 22, 386; *ReszPrz* 4 [2 r.]; *ReszList* 185; *PudłFr* 42; *ArtKanc* L10v, P8v; *ZawJeft* 31; CzeKałem ciebie Pánie/ byś pokorę moię Wybáwił z nawałności *GrabowSet* F3v, D3v, H3, M3v, M4, O4, P4; *PowodPr* 54, 81; Nie ludzka to łpráwá/ zátřzymác po wśzytkim śwíecie iedność wiáry [...] y tak dłuęo nie dáć fie żadną nawałnoścíá obálić. *SkarKaz* 241b.

nawałność czego (13): Pociechá thim wśzytkim/ ktorzy po tym morzu te⁸⁰ niczemnego śwíátá pływáýá/ iż choć fie im zda że ye nawałności iego okrywáią/ a wśzákoż Pan dziwnye wierne fwe s tákich fřogóści wywodzić raczy. *LubPs* Y5v *marg*, Q, ee5v; Zánorzyłem fie w przepáłci głębokiey/ á niemam fie gdzie ořtác/ przyřzedłem w głębokóci wod/ á porwály mię ich nawałności. *BibRadz Ps* 68/3; *RejAp* 24; *RejPos* 51 [2 r.], 312v; tak ten [*Piotr*] był Kxiążęciem Apořtołow. na ktorým Kořćioł Páńłki trfale fundowány ieft/ iż fie áni nawałnoścíá rzek/ áni żadnemi pokufami nie obála. *SkarJedn* 68; *KochPs* 189; *NiemObr* 7; *ReszList* 142, 143.

nawałność czego [= *na czym, w czym; w tym: świata tego, (tego) świata* (13)] (14): tu pływaiąc prawie po fřogich nawałnořciach morskich tego doczeřnego zywota ynego portu niepragniemy iedno ku tobie przypłynąc iako ku panu łwemu *RejPs* 82v; *RejAp* 106; á płyn y grzeb' fie kędy mořesz przez thy nawałności á przez thy niebeřpieczeńřwá tego burzliwego á řmrodliwego morzá śwíátá tego. *RejPos* 237, 27v, 49 [3 r.], 49v, 50, 174v, 176v; bo wnet znaydzie Pan okręt kázdemu wiernemu łwemu iáko Noemu/ iż będzie beřpiecznie pływał po wśzytkich nawałnořciach śwíátá tego. *RejZwierc* 198v, 126v; *LatHar* 477.

nawałność czego [= *na czym polegająca*] (4): Wřpomożycielu nařz wewřřech nawałnořciach wřadkow nařřych *RejPs* 102v, 137; Ratuy mię pánie: bo złych przyęód nawałności Sięgáią we mnie ořtátnich kořći. *KochPs* 99; *SzarzRyt* B2v.

W połączeniach szeregowych (2): *RejAp* [175]; żadna cię [*stolico rzymska*] nawalność/ ani okrucieństwo Tyránnow/ ani zdrada Heretykow/ ani łtarość dni twoich/ podkopác [...] nie może. *SkarJedn* 395.

W charakterystycznych połączeniach: od Boga dopuszczona nawalność, burząca, burzliwa (2), częsta, dziwna (5), gwałtowna, nowa, okrutna, prędką, sroga (4), straszliwa, świecka, waleczna, wielka (5), wodna, wzburzona, zła; nawalności morza (3), niebezpieczeństwa, [jakich] przygod (2), rzek, świata (12), upadkow, wiarek (kacerskich) (2), wod (2), żywota; bronić od nawalności, (za)szczyć (2), ujść; wybawić z nawalności, wyrwać; ujść nawalności; przeciw nawalności bronić; odwrocić nawalności, uskromić (2), ustanowić, wzburzyć; nawalnościami obalać się (obalić) (2), zalewać; pływać po nawalnościach; nawalność pogrząza (3).

Wyrażenie: »nawalność morska« [szyk 5:1] (6): *RejPs* 82v; *BielKron* 203; *SkarŻyw* 317; *ReszList* 141; *KochFrag* 14; tedy tak wielkim niebezpieczeńściami/ do których to przychodzi kroleństwo/ nie zabiężyć/ y w tak okrutney nawalności morłkiej [...] pożartą mądrość wálzć zołtanie. *SkarKazSej* 658b.

Szeregi: »burz(k)a i (ani) nawalność« [szyk 2:1] (3): *KromRozm III* L3v; *RejAp* [175]; W Polłzczę zacni ten Herb máią/ Ktorzy bępiecznie pływaią/ W cnotach/ w łławach/ w poćiwości/ Nie boiác łie nawalności. Ani żadney łzpetney burze *RejZwierc* Av. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»potop i nawalność« (1): Nádzieie żadney do zbáwienia mieć nie może/ kto łię wiednym Korabiu Piotrowym nie wiezie: w którym Chryłtus náucza [...] y ktorego od potopu y nawalności brońi *SkarJedn* 368.

»nawalności i przeciwięstwa« (1): Kościół ś. powłzechny [...] y Kátholicy tegoż kościółá fynowie/ częłtymi nawalnościami y przeciwięłtwy bywaią probowani. *WujNT* 35.

»wiatry i nawalności« (1): kto łię z náłchnienia Bożego przez łczyrą wiarę buduię pewien być może/ iż iego budowanie/ przeciwo burzącym wiatrom/ y nawalnościam wod ołtác łię może *NiemObr* 7.

»wiry i nawalności« (1): łtąd widzę/ że okrutné morze cięłżkiego gniewu iego/ włzyłtki łwoie wiry i nawalności na moię głowę byłtrze toczy *MurzHist* Lv.

3. Atak, najazd, napaść, zamieszka; przemoc zbrojna; tempestas *JanStat*, Cn; impetus (armatorum), impugnatio, percusio *HistAl*; fluctus *JanStat*; conturbatio, procella, tumultus, turba Cn (47) : *HistAl* B7v; *BielKron* 146v; Abowiem káźde gwałthowne złupyenie z nawalnościami/ y káźde odzyenie zmiełżáne ze krwią ma być ná łpalenie *RejPos* 15.

nawalność czego (1): y widział tám iáko Egipczykowie byli potłumieni nawalnościami łodzi pogáńskich *HistAl* A2.

nawalność od kogo (1): gdzieby [...] wielka iáka nawalność od możnégo iákiego nieprzyiaćielá/ [...] ná Rzeczpołpolitą przypádlá/ [...] tedy vchwalamy z pozwoleniem włzyłtkich łtanów [...] połpolité rułżenie *SarnStat* 133.

nawalność czyja [w tym: G sb i pron (11), ai poss (5), pron poss (1)] (17): Pelipenłowie áczłkolwiek s przodku męźnie walczyli z Alexandrem/ włzákże potym vłtáli od nawalności zbroinycb. *HistAl* D6; Ale Rycerze biorąc ie ná włócznie łwe/ od nawalności ich vchodzili. *HistAl* H6v, C, D7v, D8v,

E6, H7 (10); Na drugi rok ząfię nawálność Thátárow przyżłá *BielKron* 361v, 244v; *PapPrPan* F3v, G3v, V3v; *PowodPr* 9; *SzarzRyt* C2v.

W porównaniu (1): kráinę wálnę obcy požyráią w oczu wálnych: y bęđzie łpułtołzona iáko w nawálności nieprzyiácielńkiey. *PowodPr* 9.

W charakterystycznych połączeniach: nawálność Aleksandrowa, grecka, nieprzyiácielska, wielka (3); nawálność Grekow, ludu (2), łodzi, (od) nieprzyiáciela (2), Tatarow, zbrojnych (3); nawálność przeciw majestatowi; uspokojenie nawálności; bać się nawálności, ulęknąć (złęknąć) się (2); ująć (uchodzić) od nawálności (2), ustać (2); sprzeciwiać się nawálnościom; nawálności uspokoić; nawálnością potłumieni, pożýć.

Zwrot: »(u)czynić nawálność« [w tym: przeciw komu, przeciw czemu (2), na kogo (1)] = *facere impetum HistAl* (5): Iełli bęđzie obiáwiona niemoc Alexandrowa Dáriułowi/ vczyniwlży nawálność przeciw nam ifcie nás zágłádzi. *HistAl* E2; Perłowie zátim czynili nawálność ná Indi *HistAl* H, C7, D2, H7v.

Wyrażenie: »nawálność wojenna« = *fluctus bellicae tempcstatis JanStat* [szyk 1:1] (2): potym vmyłły náłże ku pokoiowi y zgodzie obróciłifmy/ chcąc náwálności woienne do tego czáfu między námi bęđące vłpokoić *SarnStat* 1086, 1097.

W *przen* (1) : On náđzieią lámą Z niebá pomocy/ śmiał być nawálnościom támą Pánnońłkim *SzarzRyt* C2v.

Przen (10) :

W połączeniu szeregowym (1): ale placzem/ vbołtwe^m/ przeładowanim/ náwálnością/ gwałtem/ dołtatz fie mámy do niebiełkieé chwáły *OpecŻyw* 16.

a) Niebezpieczeństwa, prześladowanie, napastowanie, przeciwności losu (9) : ze trudno oczłowieka ktoryby chciał się murom opponere takiey nawálnosci *ActReg* 118.

nawálność czego (1): Bo Piotra S. potomkowie/ byli ząwždy y bęđą/ wiáry S. powodem/ záttrzymánim/ y obronieniem [...] przeciw włzytkim nawálnościom odłzczepieńłtwá y kácerłtwá. *SkarJedn* 81.

nawálność przeciw komu (1): Iáka iefłh nawálność czártá y łwiatá przeciw wiernym. *LubPs* cc4v marg.

nawálność czyja [w tym: ai poss (4), G sb (1)] (5): [Smaragdus] Dijabelńkie nagrawania y nawálnoci precz oddála. *FalZioł* IV 57d; *KromRozm* III L3; *LubPs* cc4v marg; *SkarJedn* 65; *NiemObr* 67.

Szeregi: »najazdy i nawálności« (1): [Bóg] kołcioł łwoy záchowywáć raczy od włzelákich łzátáńłkich y łwiáthá tego náíazdow y nawálności. *LubPs* M3v.

»plága a nawálność« (1): przydzye ná nie [złých łudzi] czálzu łwego wielką plágá/ á łroga náwálność. *BielKron* 201.

a. W funkcji przysłówka (8) :

α. »nawálnością« = gwałtownie, silnie; impetu *Mącz* (7) : Alexander/ zábieżawłzy fie náń nawálnością *facto impetu* pchnął go áż wpáđł w przekop *HistAl* A7v, C, F4, [I3]; *Mącz* 295d; Stárác fie tedy trzebá gdy fie małz potkáć: ábyś miał pirwłzą pomoc z mieyłcá/ ktore tym požytecznieyłze im wylźłze bywa/ [...] iż więczłzą náwálnością czyni káždy z gory niż z dołu *BielSpr* 15.

Przen (1) :

Szereg: »nawałnością a gwałtem« (1): Iż oto ledá kiedy przydzie dzień Páńki iáko złodziey/ w kthory niebiofá wftyki/ wielką nawałnością á wielkim gwałtem przeminą *RejPos* 6.

β. *Wyrażenie przyimkowe:* »z nawałnością« = *szybko* (1) : ábowiem wychodząc zgor z nawałnością [cum impetu] biegli pić z onego ieziorá. *HistAl* H6.

4. *Impet, napór, gwałtowność zjawisk przyrody; impetus* *Mącz*, *Vulg*, *Modrz*; *vis* *PolAnt*, *Mącz*; *procella*, *tempestat* *Vulg*; *undatio* *HistAl* (33) : aby nas niífczyli fwą popędliwością/ Iák frogość wod gdy pfuye co fwą nawałnością. *LubPs* cc4v; *BielKron* 461; *Alluvies*, *Mętna* wodá ná brzegách rzecznych/ od nawałności wodney wybita. *Mącz* 199d, 295d, 499b.

nawałność czego (12): á ogień burzący znáwałnością wiatrów pobieży/ przed oblicznością iego [Boga] *RejPs* 74v; *HistAl* K8; *LubPs* Q marg; *Leop* *Iob* 38/34, *Is* 28/2; *BibRadz* Act 27/41; *Nimbus*, *Wielki* defzcz. *Pochwiściel*/ Náwałność dżdżów. *Mącz* 247b, 483d; *ModrzBaz* 127v; *LatHar* 347; y przyfzła nawałność wiatru ná iezioro/ y zálewáli fię/ y byli w niebeśpieczeństwie. *WujNT* *Luc* 8/23, *Mar* 4/37.

W porównaniach (3): *LubPs* Q marg; Oto duży á mocny Pan iáko náwałność grádu *Leop* *Is* 28/2; *ModrzBaz* 127v.

W charakterystycznych połączeniach: *wielka nawałność* (3), *wodna; nawałność burzy, dżdżów, gradu, potopu* (2), *wiatru* (4), *wod* (3); *nawałnością rozbity*.

Wyrażenie: »nawałność morska« (1): BY fię wftyká nawałność morfka porufzyłá/ By wftytek *Rhen* zebrána moc *Niemiecka* piłá: Nigdy niebędá mogli *Rzymfkiéy* síle ízkodzić *KochFr* 57.

Przen (15) : Teraz mię frogie íczęście nawałnością fwoią/ Zrzuciło práwie z góry y z nádzieią moią. *ZawJeft* 38.

nawałność czego (2): *LubPs* Z4; którzy/ powiáda/ przez Wiárę zwyciężyli Króleftwá: gásili fobą nawałność ognia: lwié páłczeki zátykali *BiałKat* 26.

W porównaniu (1): iáka íeft byftrość ítrumienia káždego/ táka też byłá nawałność y wielkość boleść y vdręczenia [Krystusa] *LubPs* Z4.

a) *O silnym uczuciu [w tym: o gniewie bożym (8), o miłości (1), o strachu (1)]* (12) : *WróbŻółt* cc7v; *Leop* *Sap* 18/23; *Wenus* [..] Iákowás nawałnością/ dżiówkę zápaloną Miotáłá/ vrodziwym gościem wízaloná? *KochPam* 81; *Wielkie* ná on czás trwogi y nawałności ná vcźnie Páńfkie powftawály: gdy im o blizkiey śmierci fwoiey [...] opowiedáł P. Iezus. *SkarKaz* 548a.

nawałność czego (2): á ty wzruffywłfy náwałność gniewu [!] íwego/ ínádnie ie [nieprzyjaciół] zborzyc możez *RejPs* 124v; *NiemObr* 7.

nawałność czyja [pron poss] (6): Tako ie prześladuy miły panie w nawałności twej á w gniewie twoim raczy ie záłmęcić. *WróbŻółt* 82/16; *LubPs* S6, T3v; *Leop* *Ps* 87/8; Ná mnie fię opárł gniew twoy/ á włzemi nawałnościami twemi vtrapiłes (mię) *BudBib* *Ps* 87/8; *KochPs* 131.

W charakterystycznych połączeniach: *wielkie nawałności; nawałność gniewu; czas nawałności; przywieść [na kogo] nawałności, uciąć, wzruszyć; nawałnością miotać, utrapić; prześladować w nawałności; powstawały nawałności.*

Szereg: »plagi i nawałności« (1): á dom ich ná piałku zbudowany/ czałfu plag y nawałności gniewu Páńkiego/ obálić fię z pohánbieniem ich muśi. *NiemObr* 7.

5. *Wielka ilość, mnóstwo* (1) : nálichmiałt z wielką nawałnością [*mirae magnitudinis*] niedzwiątkowie okrutni/ á bárzo wielcy poczęli do onego ieziorá przychodzić *HistAl* H6.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (1) : Impetus. vngeftumikeit. Nawalnołcz. *Mymer*¹ 12v.

Synonimy: 1. *bałwan, fala, flaga, wełna*; 2. *burza, grad, grom, niepogoda, potop, wiatr, wicher*; 3. *najazd, napaść*; a. *gwałtownie, silnie, silno*; 4. *gwałtowność, moc, mocność, silność, siła*; 5. *mnogość, mnóstwo*.

Cf NAWALSTWO, NAWAŁA

ASt